

teaches children and adults to appreciate, accept and understand the diversity and difference between people instead of trying to change them. It is proved that inclusive education is useful not only for children with special needs, but also for their peers, as it contributes to the development of empathy, tolerance, formation of a realistic worldview. At the same time, one of the factors that inhibits inclusion is unavailability of some teachers, "ordinary" children and their parents to interact with children who have special needs. It is proved that the processes of inclusion of children with special educational needs in general education institutions will be successful if society changes its attitude to these children and to the idea of inclusion, implementation of the necessary training of teachers and their mass retraining. Thus, formation of an inclusive education institution in a tolerant educational environment is an important pedagogical task.

Key words: right for education, children with special educational needs, inclusive education, integration, equal opportunities, tolerance, non-discrimination, inclusive society.

УДК 376.1

Людмила Мороз

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-6087-1252

Лариса Стахова

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-0540-0674

Ірина Кравченко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-9240-5993

DOI 10.24139/2312-5993/2019.08/401-411

ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ЯК СКЛАДОВА КОМПЛЕКСНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті здійснено науково-теоретичний аналіз сутності поняття «логопедичний супровід» як складової комплексного супроводу дітей із порушеннями психофізичного розвитку. На підставі вивчення науково-методичної, спеціальної літератури, електронних ресурсів та зіставлення різних поглядів щодо проблеми дослідження, авторами прослідковано розвиток поняття логопедичного супроводу як педагогічного явища, уточнено його сутність та методологічний апарат. Показано, що центральною категорією логопедичного супроводу виступає корекційно-розвивальне логопедичне середовище, яке зорганізується шляхом реалізації сукупності умов, що детермінують його ефективність для корекції та розвитку мовлення.

Ключові слова: *психолого-педагогічний супровід, логопедичний супровід, корекційно-розвивальне логопедичне середовище, порушення психофізичного розвитку.*

Постановка проблеми. Демократичні перетворення в українському суспільстві сприяють істотному поширенню та вкоріненню в суспільній свідомості ідеї гуманізації освіти й пріоритетів особистості, що втілюється в перегляді підходів до сучасного освітнього процесу.

Докорінна зміна поглядів щодо навчання, виховання, розвитку та допомоги дітям із порушенням психофізичного розвитку (ППФР), що наразі активно відбувається в Україні, створює нові виклики перед державою та суспільством. Зокрема, важливим завданням сьогодення є розробка нових підходів та механізмів забезпечення освітнього процесу для означеної категорії дітей відповідно до міжнародних стандартів. У цьому контексті концепція супроводу дитини із психофізичним порушенням розглядається як втілення гуманістичного, особистісно-зорієнтованого підходу, спрямованого на реалізацію її права на всебічний розвиток.

На жаль, діти з ППФР не здатні самотійно оволодіти мовленням як засобом спілкування, навчання та соціальної інтеграції. Загальновідомо, що різноманітні порушення мовлення присутні в структурі будь-якого психофізичного розладу, а їх своєчасне виявлення та корекція можливі за умови належного логопедичного супроводу.

Таким чином, проблема логопедичного супроводу дітей із ППФР як складової їх комплексного супроводу видається актуальною і своєчасною та потребує подальшої науково-теоретичної розробки.

Аналіз актуальних досліджень. Науково-теоретичні засади проблеми супроводу в системі освіти закладено в роботах О. Ісакової, О. Казакової, Д. Лазаренко, Г. Самусевої, С. Сильченкової, Т. Солодовникової, А. Тряпичіної, Т. Чичканової, С. Шиловой та ін. Загальні поняття психолого-педагогічного супроводу як інноваційної педагогічної технології розглядались у дослідженнях А. Асмолова, М. Бітянової, О. Казакової, О. Козирєвої, Н. Назарової, Л. Шипіциної та ін. Загальні проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей із ППФР та основні його положення визначені в роботах Е. Данілавичуте, М. Жданової, А. Колупаєвої, О. Казакової, С. Миронової, Н. Найди, Н. Софій, Л. Шипіциної та ін. Окремим питанням логопедичного супроводу дітей із порушеннями в розвитку присвячені дослідження російських (І. Абрамової, О. Андрєєвої, К. Горькової) та вітчизняних (А. Арендарук, В. Кисличенко, С. Коноплястої та ін.) науковців.

Означені дослідження розкривають значущість проблеми психолого-педагогічного супроводу в цілому та логопедичного супроводу зокрема. Проте вони не вичерпують усіх аспектів окресленої проблематики, зокрема потребує подальшого уточнення зміст поняття «логопедичний супровід» у системі комплексного супроводу дітей із психофізичними порушеннями.

Таким чином, **метою статті** є науково-теоретичний аналіз сутності поняття «логопедичний супровід» як складової комплексного супроводу дітей із психофізичними порушеннями.

Методи дослідження: аналіз, синтез, систематизація й узагальнення даних науково-методичної, спеціальної літератури та електронних ресурсів; зіставлення різних поглядів щодо проблеми дослідження.

Методологічними засадами дослідження стали положення щодо діалектичного підходу до пізнання явищ педагогічного процесу; єдності та взаємообумовленості теорії і практики освіти; ролі діяльності й активності в розвитку особистості, закономірностей онтогенезу та дизонтогенезу. Дослідження базується на принципах пріоритетності потреб дитини в педагогічному процесі.

Дослідження виконано згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри логопедії Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за темою «Психолого-педагогічні засади корекції розвитку осіб з особливими освітніми потребами» (номер державної реєстрації 0118U100353).

Виклад основного матеріалу. У педагогічній галузі поняття супроводу останнім часом є доволі актуальним як у науково-теоретичному, так і в практичному аспектах. У педагогічній науці поняття «педагогічний супровід» з'явилося відносно нещодавно в контексті нового етапу розвитку концепції особистісно орієнтованої освіти, заснованої на ідеях про зв'язок навчання з життям і досвідом дитини; положеннях педагогічної антропології К. Ушинського (у подальшому розвинених роботами П. Лесгафта, П. Каптерєва та ін.); принципах гуманістичної педагогіки В. Сухомлинського; ідеї виховання любов'ю Ш. Амонашвілі; на гуманістичній психології К. Роджерса (Шилова, 2017, с. 210).

Науковці вважають, що поняття «педагогічний супровід» тісно пов'язане з поняттям «педагогічна підтримка» і є вторинним по відношенню до нього. У педагогічній літературі термін «педагогічна підтримка» визначається як діяльність професійних педагогів щодо надання превентивної та оперативної допомоги дітям у вирішенні індивідуальних проблем, пов'язаних зі здоров'ям, діловою та міжособистісною комунікацією, з успішним навчанням, особистісним та професійним самовизначенням (Свинарьова, 2014, с. 145).

У свою чергу, педагогічний супровід являє собою поняття більшого діяльнісного значення. Проте й воно пройшло певну еволюцію свого становлення. Так, Т. Солодовникова зазначає, що ще в 1997 р. О. Казакова та А. Тряпїцина трактували цей термін лише як допомогу суб'єкту в ситуації життєвого вибору (Солодовникова, 2014, с. 39). Сьогодні ж, на думку О. Ісакової, Д. Лазаренко, С. Сильченкової, педагогічний супровід являє собою форму педагогічної діяльності щодо створення умов для

особистісного розвитку й самореалізації вихованців, розвитку їх самостійності і впевненості в різноманітних ситуаціях життєвого вибору (Александрова, 2014; Сильченкова, 2013).

В освітній галузі супровід розглядають і розуміють у різних аспектах діяльності. З огляду на це виділяють психолого-педагогічний супровід. Аналіз наукової літератури показує, що поняття «психологічно-педагогічний супровід» має численні інтерпретації, різноплановість, різноманітність видів і форм, які відрізняються за напрямом, предметом і об'єктом супроводу: супровід батьківства; супровід дитячо-батьківських відноси; супровід дитини педагогом у процесі навчально-виховної діяльності; супровід дитини (обдарованої, гіперактивної, з психофізичними розладами, з труднощами у навчанні, в критичній ситуації тощо).

О. Козирева вважає, що психолого-педагогічний супровід – це система професійної діяльності педагога-психолога, що спрямована на створення умов позитивного розвитку стосунків між дітьми та дорослими в освітній ситуації, психологічного та психічного розвитку дитини з орієнтацією на її зону ближнього розвитку (Козирева, 1998, с. 73).

М. Бітянова під психолого-педагогічним супроводом розуміє систему професійної діяльності педагога-психолога, спрямовану на створення соціально-психологічних умов для успішного навчання та психологічного розвитку дитини в ситуаціях шкільної взаємодії (Бітянова, 1998, с. 46).

І. Абрамова визначає психолого-педагогічний супровід як цілісну системно організовану діяльність, у процесі якої створюються соціально-психологічні та педагогічні умови для успішного навчання і психологічного розвитку дитини (Абрамова, 2016).

Незважаючи на різноманітність підходів і визначень, необхідно зазначити, що наразі психолого-педагогічний супровід розглядається як прогресивна комплексна технологія, особлива культура підтримки та допомоги дитині в досягненні завдань її розвитку, навчання, виховання та соціалізації (Шилова, 2017, с. 212).

Проте, розглянуті вище підходи стосуються психолого-педагогічного супроводу дітей із нормальним психофізичним розвитком. Завдання якого спрямовані на забезпечення нормального розвитку дитини відповідно до вікових та соціокультурних критерії певного етапу онтогенезу.

Провідними розробниками концепції психолого-педагогічного супроводу дітей із проблемами здоров'я та розвитку вважають О. Казакову та Л. Шипіцину які розглядають її як своєрідний гарант прав таких дітей на повноцінний розвиток і функціонування в суспільстві (Шипіцина, 2003, с. 10).

Наразі, психолого-педагогічний супровід дітей із ППФР, окрім загальних положень, повинен урахувувати особливості та закономірності, що визначають специфіку стану дитини в кожному конкретному випадку та мати комплексний полідисциплінарний характер. В Україні на

законодавчому рівні психолого-педагогічний супровід осіб із психофізичними порушеннями визначається як системна діяльність практичного психолога та корекційного педагога, спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов, що сприяють засвоєнню знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, нормалізації сімейних стосунків, її інтеграції в соціум (Закон України, 2005).

Згодом, відповідним наказом МОН України зазначається, що психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку, передбачена її індивідуальною програмою розвитку (Наказ МОН, 2018).

На нашу думку, психолого-педагогічний супровід дітей із ППФР – це завжди пролонгований, динамічний процес, цілісна діяльність колективу фахівців, яку слід розглядати ширше, не лише як діяльність педагога і психолога, а й інших фахівців – логопеда, спеціального педагога, соціального педагога, педагогів у структурі закладів освіти. Відповідно, складовим компонентом у структурі психолого-педагогічного супроводу дітей із ППФР виступає логопедичний супровід. Це пов'язано з тим, що функція мовлення є однією з найважливіших психічних функцій людини. У процесі розвитку мовлення формуються найвищі форми пізнавальної діяльності, здатність до понятійного мислення як необхідної передумови досягнення оточуючої об'єктивної дійсності. Своєчасна корекція мовленнєвих порушень сприяє розширенню комунікативних та академічних можливостей дитини, створює необхідні передумови для її соціалізації та оптимального функціонування в соціумі тощо.

У вітчизняному науковому полі вперше визначення поняття «логопедичний супровід» у контексті супроводу сім'ї, яка виховує дитину з порушеннями мовлення, дала дослідниця В. Кисличенко. За її визначенням (Кисличенко, 20016, с. 179), логопедичний супровід – це цілеспрямована, послідовна, неперервна дія у спеціально організованих умовах, відповідно до психофізичних особливостей дитини. Найбільш важливою складовою логопедичного супроводу авторка визначає системну, багатоскладову, узгоджену роботу логопеда та сім'ї дитини. В. Кисличенко запропонувала програму логопедичного супроводу сімей дітей-логопатів дошкільного віку, основними напрямками якого є: інформування, консультування батьків, а також логопедична допомога.

А. Арендарук, досліджуючи проблему логопедичного супроводу дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення, вважає за необхідне розробляти більш точні напрями їх супроводу в освітньому просторі (спеціальному та інтегрованому). Авторка наголошує на необхідності виокремлення логопедичного супроводу як загального компоненту

психолого-педагогічного супроводу, який повинен залишатися самостійним напрямом зі своїми методологічними засадами, метою, специфічними завданнями і шляхами їх вирішення. Аналізуючи психофізичні особливості дітей із тяжкими порушеннями мовлення, А. Арендарук стверджує, що для означеної категорії дітей потрібен довготривалий, неперервний логопедичний супровід в умовах інтегрованого середовища, який є результатом цілеспрямованої, послідовної, безперервної дії логопеда і педагогів, логопеда і сім'ї. А для цього його потрібно наповнити необхідним змістом, прийомами та засобами (Арендарук, 2012, с. 6).

Отже, на сьогоднішній день концепція логопедичного супроводу є актуальною для теорії та практики логопедичної науки в контексті гуманізації спеціальної та інклюзивної освіти. Не зважаючи на значний інтерес до цієї проблеми, питання чіткого визначення сутності поняття «логопедичний супровід» у науково-методичній літературі залишається не вирішеним.

Виходячи з цього, на нашу думку, для розуміння сутності логопедичного супроводу як педагогічного явища, необхідно виходити з тлумачення терміну «супровід» як такого.

У словнику В. Даля супровід трактується як дія за дієсловом «супроводжувати», тобто «проводжати, супроводжувати, йти разом із метою провести, слідувати» (<http://slovardalja.net>). Як зазначається у словнику С. Ожегова, «супроводжувати» – означає «слідувати за кимось, знаходячись поруч, проводити кудись або йти разом із кимось» (<https://slovarozhegova.ru>). У словнику української мови термін «супроводжувати» визначається, як «їхати разом із ким-небудь як супутник; проводжати когось до певного місця» (Словник української мови, 1978, с. 850).

Якщо звернутися до загальноприйнятого в українській мові розуміння слова «супровід», то воно означає зустріч двох людей і їх спільне проходження певного шляху, а «супроводжувати» – значить проходити з кимось частину його шляху, проводжати його до якогось місця, пункту призначення. Процес супроводу передбачає наявність таких обов'язкових складових, як: той, хто супроводжує (супроводжуючий); той, кого супроводжують (супроводжуваний); шлях, який вони проходять разом; способи та характер взаємодія між ними у процесі спільного проходження шляху.

Таким чином, аналіз термінологічного апарату та наукових поглядів щодо сутності логопедичного супроводу як складової комплексного супроводу дітей із ППФР дає нам можливість уточнити та конкретизувати сутність означеного педагогічного явища.

Відтак, у контексті представленого дослідження, під логопедичним супроводом ми розуміємо складний процес взаємодії між супроводжуючим (супроводжуючими) і супроводжуваним, протягом якого перший створює

належне корекційно-розвивальне логопедичне середовище, другий же – у цьому середовищі активізує свої резерви й можливості для розвитку та корекції мовлення. В означеному контексті, центральною категорією логопедичного супроводу виступає корекційно-розвивальне логопедичне середовище, яке розглядається нами як сукупність педагогічних умов, що детермінують результати розвитку та корекції мовлення супроводжуваного. Адекватне до потреб дитини корекційно-розвивальне логопедичне середовище виступає необхідною рушійною силою для активізації її резервів та можливостей. Під педагогічними умовами в означеному контексті ми розуміємо необхідні обставини, які роблять можливим досягнення мети логопедичного супроводу.

З огляду на це, об'єктом логопедичного супроводу виступає створення належного (адекватного для потреб дитини) корекційно-розвивального логопедичного середовища. Предметом логопедичного супроводу виступають спеціальні педагогічні умови корекційно-розвивального логопедичного середовища. Мета логопедичного супроводу в загальному вигляді полягає в оптимізації мовлення дитини з ППФР, яка в кожному конкретному випадку повинна конкретизуватися відповідними завданнями.

Основними умовами корекційно-розвивального логопедичного середовища, що зумовлюють прогресивність логопедичного супроводу дітей із ППФР, нами визначено такі:

1. Активна діяльність дитини. Ця педагогічна умова є визначальною для логопедичного супроводу як інноваційної педагогічної технології. Складний процес взаємодії фахівців і дитини будується на пріоритетності активізації її внутрішнього потенціалу, результатом якого є прогрес розвитку дитини. Діяльна позиція дитина з ППФР визначає її як рівноцінного і активного учасника процесу супроводу, наголос робиться на її «сильні» сторони, позитивні якості та переваги.

2. Диференційованість супроводу спрямована на створення індивідуального маршруту логопедичного супроводу в кожному конкретному випадку з урахуванням специфіки основного порушення та наявних мовленнєвих розладів, особливостей динаміки цих порушень у процесі супроводу. Також потрібно враховувати індивідуальні особливості дитини, її можливості для активізації власних резервів та можливостей.

3. Адекватність супроводу. Корекційно-розвивальне логопедичне середовище, що створюється для дитини, повинно бути адекватним її потребам у будь-який момент логопедичного супроводу, що досягається його гнучкістю та мобільністю. Реалізація цієї умови передбачає постійний моніторинг показників основного та мовленнєвого порушень та їх динаміки у процесі розвитку дитини.

4. Системність та послідовність. Ця умова передбачає реалізацію логопедичного супроводу як системної діяльності, в основу якої покладено внутрішню узгодженість, взаємозв'язок та взаємообумовленість окремих його компонентів, що реалізуються в певній логічній і відповідній послідовності з опорою на сучасні досягнення науково-технічного прогресу.

5. Полідисциплінарний (командний) підхід. Означена умова реалізується через співорганізацію, співпрацю різних фахівців – учасників процесу логопедичного супроводу (команди супроводу): логопеда, психолога, спеціальних педагогів відповідного профілю, спеціалістів у галузі реабілітації та ерготерапії, учителів, асистентів учителів, вихователів (за потреби – і лікарів відповідного профілю) тощо щодо досягнення найкращого для дитини результату. Спільна діяльність учасників логопедичного супроводу відбувається в межах єдиної системи цінностей на засадах колегіальності та демократичності.

6. Активна участь сім'ї. Означена умова визначає виключне значення батьків (членів сім'ї, родичів) у процесі логопедичного супроводу дитини. Батьки розглядаються не лише як джерело знань про особливості своєї дитини (її характер, поведінку, особливості прояву основного та мовленнєвого розладу, самопочуття дитини), але й виступають рівноправними учасниками процесу супроводу. Саме на них покладено функції організації належного корекційно-розвивального логопедичного середовища в повсякденному житті дитини (в побуті, в громадських місцях, під час відпочинку та прогулянок тощо).

Такий орієнтир не лише підвищує значимість сімейного виховання, а й ставить нові вимоги щодо участі батьків у процесі корекції та розвитку мовлення дітей із ППФР як передумови їх подальшого успішного навчання та інтеграції в суспільство.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, проведені розвідки дають можливість констатувати, що питання логопедичного супроводу є важливим і своєчасним для теорії та практики логопедичної науки. Будучи важливою складовою комплексного супроводу дітей із ППФР, логопедичний супровід є самостійним напрямом зі своїм методологічним апаратом і розглядається як інноваційна педагогічна технологія, що втілює гуманістичний, особистісно-зорієнтований підхід, спрямований на реалізацію її права на всебічний розвиток.

У науково-методичній літературі немає єдиного погляду щодо сутності логопедичного супроводу. У ході дослідження визначено логопедичний супровід як складний процес взаємодії між супроводжувачим і супроводжуваним, протягом якого перший створює належне корекційно-розвивальне логопедичне середовище, другий же – у цьому середовищі активізує свої резерви й можливості для розвитку та корекції мовлення.

Центральною категорією логопедичного супроводу виступає корекційно-розвивальне логопедичне середовище, основними умовами якого визначено: активну діяльність дитини, диференційованість, адекватність, системність і послідовність, полідисциплінарний підхід, активну участь сім'ї.

Проблема логопедичного супроводу дітей із ППФР не обмежується представленими результатами дослідження й має низку невирішених питань. Серед них головними є розробка методичного, організаційно-педагогічного та змістового забезпечення логопедичного супроводу дітей та їх конкретизації в умовах різних варіантів психофізичних порушень.

ЛІТЕРАТУРА

- Абрамова, И. В., Горькова, К. А. (2016). Логопедическое сопровождение детей с ограниченными возможностями здоровья в условиях инклюзивной практики. *Современные наукоемкие технологии*, 5-2, 301-305 (Abramova, I. V., Gorkova, K. A. (2016). Logopedic support of children with disabilities in inclusive practice. *Modern High-Tech Technologies*, 5-2, 301-305). Retrieved from: <http://www.top-technologies.ru/ru/article/view?id=35903>
- Александрова, Е. А. (2015). *Виды педагогической поддержки и сопровождения индивидуального образования*. Институт системных исследований и координации социальных процессов. (Alexandrova, E. A. (2015). *Types of pedagogical support and individual education support*. Institute for System Research and Coordination of Social Processes). Retrieved from: http://isiksp.ru/library/aleksandrova_ea/aleks-000001.html
- Арендарук, А. О. (2012). Логопедичний супровід дітей з ТПМ в умовах інтегративного навчання, як психолого-педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова (корекційна педагогіка та спеціальна психологія)*, 21, 3-6 (Arendaruk, A. O. (2012). Logopedic support for children with SST in integrative learning as a psychological and pedagogical problem. *M.P. Dragomanov NPU Scientific Journal (Correction Pedagogy and Special Psychology)*, 21, 3-6).
- Битянова, М. Р. (1998). *Организация психологической работы в школе*. Москва: Совершенство (Bitianova, M. R. (1998). *Organization of psychological work at school*. Moscow: Perfection).
- Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (Law of Ukraine "About rehabilitation of disabled people in Ukraine" (2005). Retrieved from: <https://zakon.help/law/2961-IV/edition07.08.2017/>
- Кисличенко, В. А. (2016). Логопедичний супровід сім'ї в умовах груп корекції мовлення. *Збірник наукових праць. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*, 7, 176-185 (Kyslychenko, V. A. (2016). Logopedic Support for Families that Bring up a Child with Speech Disorders. *Scientific proceedings. Actual problems of the correctional education (pedagogical sciences)*, 7, 176-185).
- Козырева, Е. А. (1998). Психологическое сопровождение школьников, их учителей и родителей. *Журнал практического психолога*, 4, 71–75. (Kozyreva, E.A. (1998). Psychological support for students, their teachers and parents. *Journal of the Practical Psychologist*, 4, 71–75).
- Наказ Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» (Order of the

Ministry of Education and Science of Ukraine "On approving an exemplary provision on the team of psychological and pedagogical support of a child with special educational needs in the institution of general secondary and preschool education") (2018). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/>

Свинарьова, О. В. (2014). Интерпретация понятия «педагогическое сопровождение» в современной науке. *Сборник статей по материалам XI международной научно-практической конференции. Инновации в науке*, 12 (37), 144-150 (Svinariova, O. V. (2014). Concept interpretation of "pedagogical support" in modern science. *Collection of articles on the materials of the XI international scientific-practical conference. Innovations in Science*, 12 (37), 144-150).

Сильченкова, С. В. (2013). Формы и направления педагогического сопровождения. *Современные научные исследования и инновации*, 10. (Silchenkova, S. V. (2013). Forms and directions of pedagogical support. *Modern research and innovation*, 10. Retrieved from: <http://web.snauka.ru/issues/2013/10/27827>).

Словник української мови: в 11 томах (1978). Т. 9, с. 850. Київ: Наукова думка (Ukrainian language dictionary: in 11 volumes. (1978). Vol. 9, p. 805. Kyiv. Retrieved from: <http://ukrlit.org/slovnyk/>).

Солодовникова, Т. В. (2014). Генезис понятия «педагогическое сопровождение». *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*, 4 (89), 38-43 (Solodovnikova, T. V. (2014). The genesis of the concept of "pedagogical support". *Proceedings of the Volgograd State Pedagogical University*, 4 (89), 38-43).

Шилова, С. А., Чичканова, Т. А. (2017). Понятие педагогического сопровождения детей дошкольного и младшего школьного возраста в образовательном процессе. *Молодой ученый*, 15.2, 210-212 (Shilova, S. A., Chichkanova, T. A. (2017). The concept of pedagogical support for children of preschool and primary school age in the educational process. *Young scientist*, 15.2, 210-212).

Шипицина, Л. М., Казакова, Е. И., Жданова, М. А. (2003). *Психолого-педагогическое консультирование и сопровождение развития ребенка: Пособие для учителя-дефектолога*. Москва: ВЛАДОС (Shipitsina, L. M., Kazakova, E. I., Zhdanova, M. A. (2003). *Psychological and pedagogical consalting and child development support: A manual for a defectologist*. Moscow: VLADOS).

РЕЗЮМЕ

Мороз Людмила, Стахова Лариса, Кравченко Ирина. Логопедическое сопровождение как составляющая комплексного сопровождения детей с нарушением психофизического развития.

В статье произведен научно-теоретический анализ сущности понятия «логопедическое сопровождение» как составляющей комплексного сопровождения детей с нарушениями психофизического развития. На основании изучения научно-методической, специальной литературы, электронных ресурсов и сопоставления различных взглядов по проблеме исследования, авторами прослежено развитие понятия логопедического сопровождения как педагогического явления, сформулировано его определение и методологический аппарат. Показано, что центральной категорией логопедического сопровождения является коррекционно-логопедическая среда, которая организуется путем реализации совокупности условий, определяющих ее эффективность для коррекции и развития речи.

Ключевые слова: психолого-педагогическое сопровождение, логопедическое сопровождение, коррекционно-логопедическая среда, нарушения психофизического развития.

SUMMARY

Liudmyla Moroz, Larysa Stakhova, Iryna Kravchenko. Logopedic support as a component of comprehensive support of children with impaired psychophysical development.

The authors emphasize that the function of speech is one of the most important person's mental functions. Forehanded correction of speech disorders promotes child's communication and academic opportunities, creates necessary prerequisites for his/her socialization and optimal functioning in society and so on. Against this background, the accompanying concept "a child with a psychophysical disability" is seen as the embodiment of a humanistic, personality-oriented approach aimed at realizing the right of full development.

The article deals with the scientific-theoretical analysis of the essence of the concept of "logopedic support" as a complex support component of children with disorders of psychophysical development. Based on the scientific and methodological study, specialized literature, electronic resources and different views comparison on the research problem, the authors trace the concept development of logopedic support as a pedagogical phenomenon, clarify its essence and methodological apparatus.

The authors define logopedic support as a complex process of interaction between the attendant and the accompanied, during which the first creates a proper correction and developmental speech therapy environment, the second – in this environment activates its reserves and opportunities for speech development and correction.

It is shown that the central category of logopedic support is correction and developmental speech therapy environment, which is organized by realization of a set of pedagogical conditions that determine its effectiveness for speech correction and development. The main conditions of the corrective and logopedic environment that determine progressive logopedic support are defined: child's activity, differentiation, adequacy, systematic and consistent, multidisciplinary, active family involvement.

Key words: psychological and pedagogical support, logopedic support, correction and developmental logopedic environment, disorders of psychophysical development.